

CENTER ŠOLSKIH IN
OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

Župljanje

BELA KRAJINA

NARAVNA IN KULTURNA DEDIŠČINA

Bok fsi! Ja sm Jure. Duma sm v
deželi belih brez. Po ljudskem
izročili prinašam pomlad i
odganjam zimo.

Dns vas vabim, da spoznate naravno i kulturno dediščino mojega kraja. Hojte k nam v Belo krajino, kjer brezovo listje šumi i Koupa žubori.

Ako se ne varam, vas na puti čekaju i naloge. Kada jih napravite, fse lepo poslikajte i pošlite učitlu.

„Hmmm, zeki Bela krajina?“

Razlag je več:
*zimski pogled čez belo ravnino,
nizka jutranja meglica,
bela brezova debla,
svetle apnenčaste golice,
ovčji tropi
in seveda
belo platno po katerem slovijo
belokranjske narodne noše.*

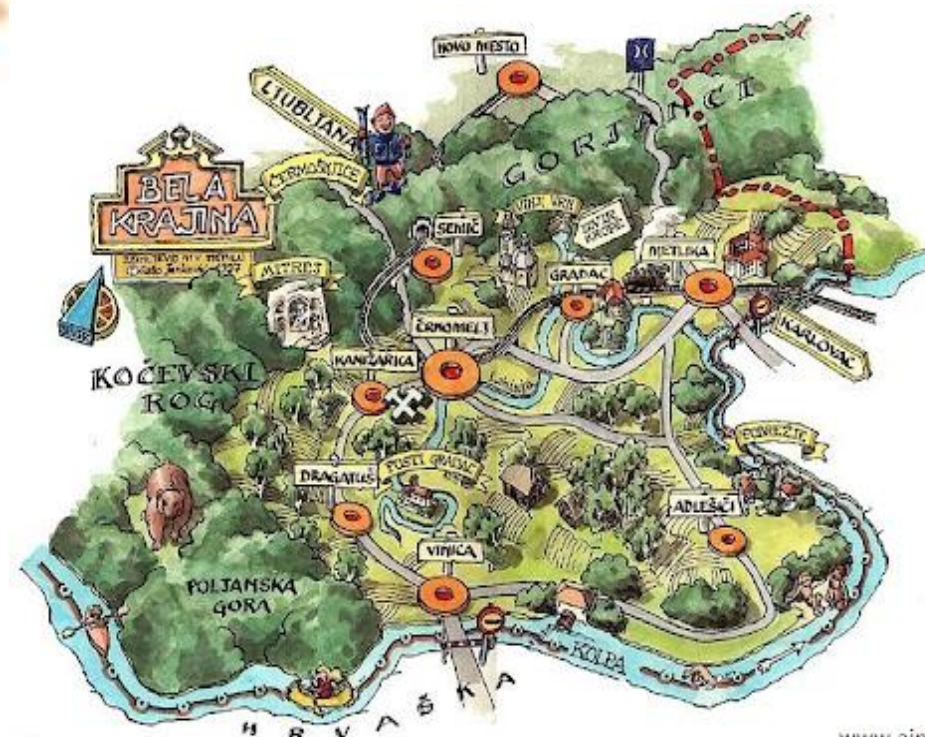

ODKOD IME
POKRAJINE SKOZI
FOTOGRAFSKI
OBJEKTIV

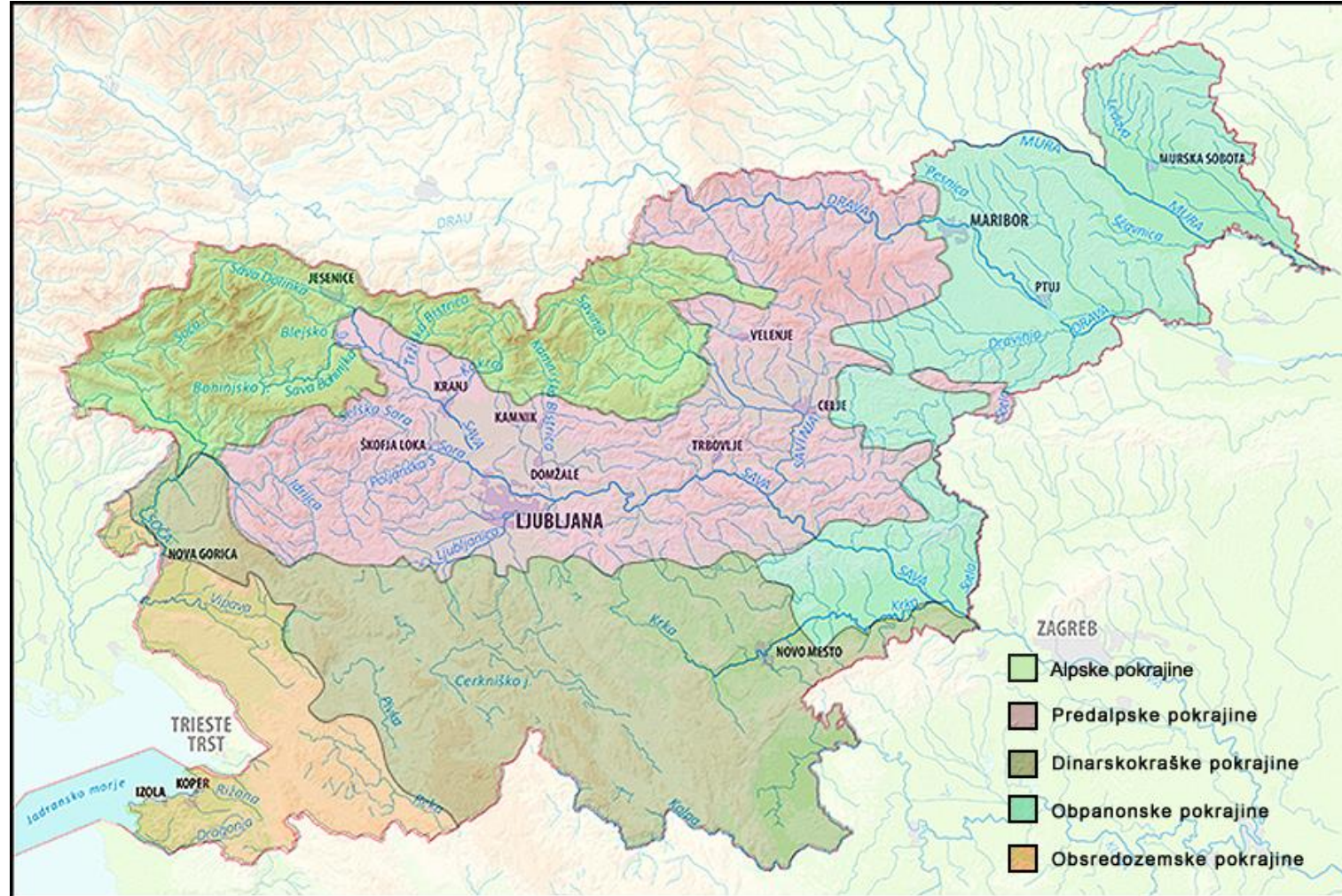

„Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti...“
(Oton Župančič, Duma)

SPADA MED DINARSKOKRAŠKE POKRAJINE

Lepa je Bela krajina,
ob Kolpi zeleni leži.
Tam gori so vinske
gorice....

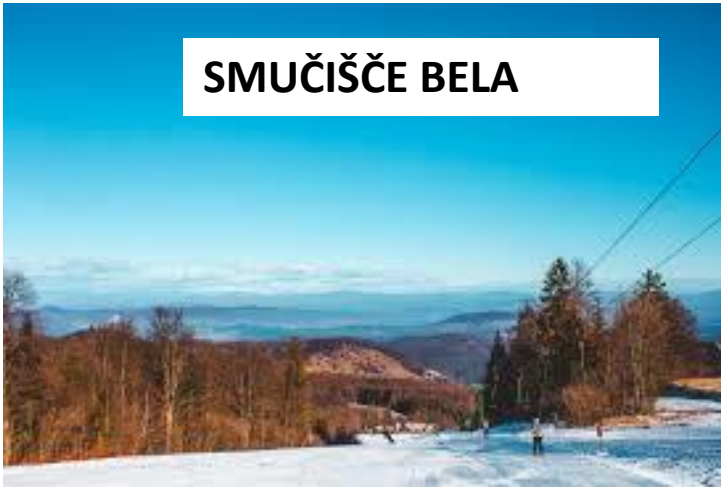

Bela krajina ima 3 OBČINE;
ČRNOMELJ, METLIKA IN SEMIČ.
Na naslednjih posnetkih bote vidli nekaj značilnosti
vsake občine.

SEMIČ

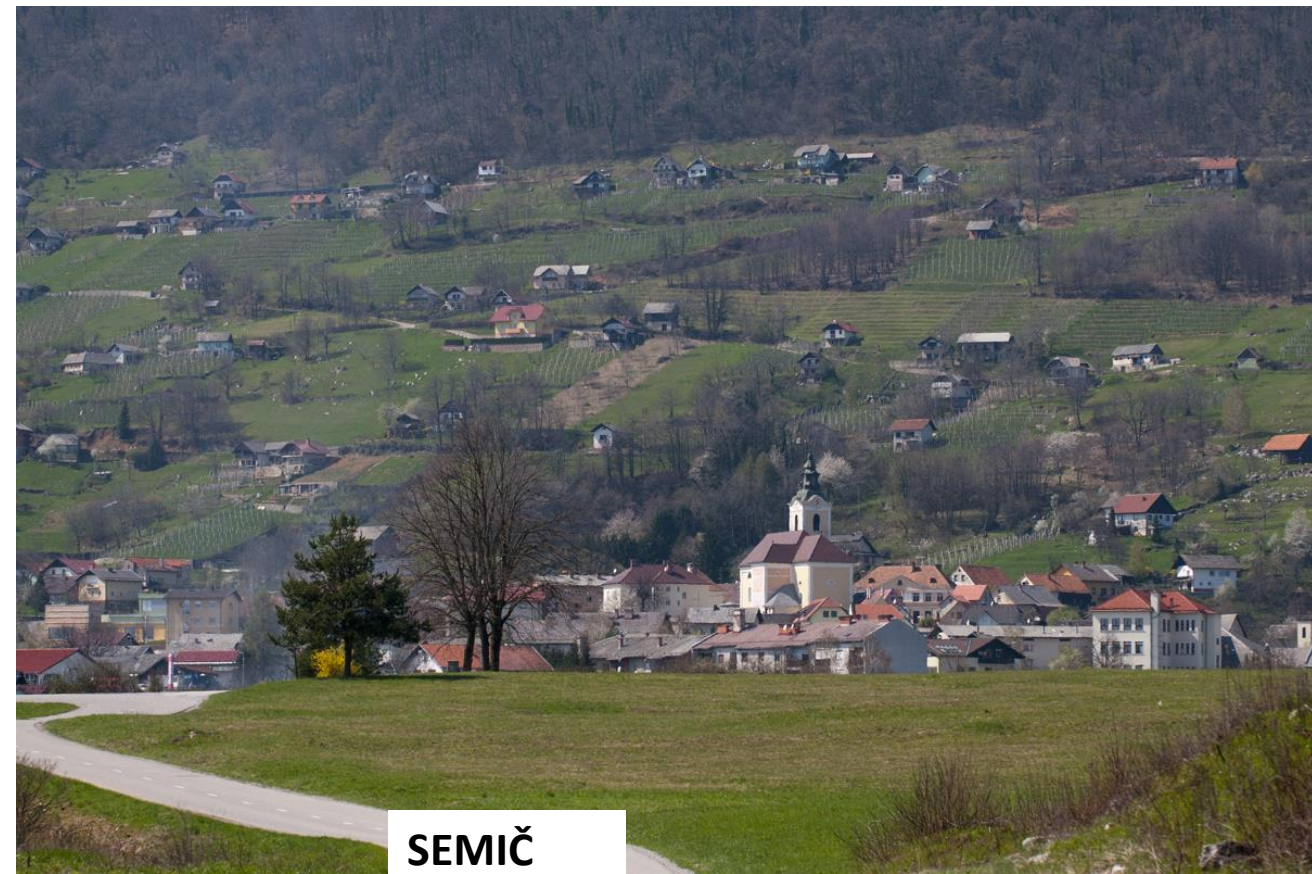
SMUČIŠČE BELA

HRIB SMUK NAD SEMIČEM

DOM NA MIRNI GORI 1047 m

SEMIČ

IZVIR REKE KRUPE

SEMIŠKA OHCET

ČRNOMELJ

POGLED IZ KOZIC NA KANJON REKE
KOLPE

JURJEVANJE

Črnomelj Trije mostovi

ČRNOMELJ NEKOČ; TROMOSTOVJE

ČRNOMELJ DANES

METLIKA

KOPALIŠČE OB KOLPI

METLIKA NEKOČ

GASILSKI MUZEJ

OTOK, DC DAKOTA

TRI FARE, ROSALNICE

METLIKA DANES

VINICA

Ga poznaste? Cicibana?
"Ciciban teče v zeleni dan"

Oton Župančič

CICIBAN IN ČEBELA

Čebelica leti z neba,
leti leti vse niže,
vse niže in vse bliže
čebelica leti z neba.

"Čebelica, od kod in kam
te nesejo peroti
po jasni zračni poti?
Čebelica, od kod in kam?"

"Kje pa je tisti Ciciban,
ki venomer razgraja,
ki mamici nagaja,
kje pa je tisti Ciciban?"

OGLEJ SI FILM O BELI KRAJINI

...Sredi poljan si in poješ mi pesem
zeleno vso poješ in vabiš...
(Oton Župančič, Duma)

Film: <https://www.youtube.com/watch?v=LVICHEv2PBE>

NALOGE

➤ V zvezek napiši naslov Bela krajina in odgovore na vprašanja.

1. Ali si že kdaj bil v Beli krajini?

a) Kje leži?

b) Kako naj bi krajina dobila svoje ime?

c) Poimenuj večje kraje in reke.

***„Tu se sam bog je zmotil kakor
človek (morda je bil takrat res tak
kot človek):***

Namesto kruha dal ljudem je vino.

Namesto doma culo za v tujino.

Veliko kamenja jim dal je in otrok.

In polno lačnih ust in praznih rok.

***In sonca dosti več kot potrebuje ga
človek, da do groba pripotuje.“***

(Lojze Krakar: Bela krajina)

A fseglih je naravna
dediščina mojih
krajev jako lepa!

NARAVNA DEDIŠČINA

- REKE (LAHINJA, DOBLIČICA, KOLPA, KRUPA)
- NARAVNI POJAVI – KRAŠKI (UVALE, VRTAČE, JAME, POLJA)
- ŽIVALI (ČLOVEŠKA RIBICA, JALŽIČEVA KONGERIJA)
- RASTLINE (BREZE, TRAVNIŠKE ORHIDEJE)
- BELOKRANJSKI STELJNIKI
- KAMNINA: APNENEC, DOLOMIT

REKE

- sotočje reke Dobličice in Lahinje v Črnomlju

- reka Kolpa

- reka Lahinja

- reka Krupa

POKRAJINA

CENTER ŠOLSKIH IN
OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

VINORODNA POBOČJA

VRTAČA

MLIN NA KOLPI

STELJNIKI

APNENČASTA POBOČJA

ENDEMITA: ČRNA ČLOVEŠKA RIBICA

školjka JALŽIČEVA KONGERIJA

CENTER ŠOLSKIH IN
OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

Lupinice jamskih školjke v mulju pred izvirom.

ČLOVEŠKA RIBICA

ČRNA ČLOVEŠKA RIBICA

NAJDIŠČE ŠKOLJKE
KONGERIJE

NAJDIŠČE ČRNE ČLOVEŠKE RIBICE

OGLEJ SI FILM „IZVIR V BELI KRAJINI“

Film: https://www.youtube.com/watch?v=iKGd4cN_7c8

NALOGE

V zvezek ZAPIŠI odgovore na naslednja vprašanja.

2.

- a) Razmisli, kaj je naravna dediščina.
- b) Katere oblike naravne dediščine so najbolj znane v Beli krajini?
- c) Katere oblike naravne dediščine najdeš v tvojem okolju?
NAMIG - oglej si kratek film.
- d) Kje biva črna človeška ribica? NAMIG – oglej si kratek film

e) Na fotografiji je kraški pojav.

- A) kraško polje
- B) kraška jama
- C) vrtača

f) Kaj so steljniki?

NAMIG

<http://fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika/3600296/steljnik?Query=stelja&All=stelja&FilteredDictionaryIds=130&View=1>

<https://sl.wikipedia.org/wiki/Steljniki>

NAVODILA

V NADALJEVANJU BOŠ
IZVEDEL VELIKO O KULTURNI
DEDIŠČINI BELE KRAJINE.

3. IZBERI SI DVE NALOGE PO LASTNI IZBIRI.

- KONČNA IZDELKA FOTOGRAFIRAJ.
- FOTOGRAFIJI POŠLJI UČITELJU PREKO MMS-a
ali E – pošte.

KULTURNA DEDIŠČINA

- LANENO PLATNO (VEZENINE, NARODNA NOŠA)
- LJUDSKA PESEM, PLES (BELOKRANJSKO KOLO)
- LJUDSKA GLASBILA (TAMBURICE, GUDALO)
- PISANICE
- BELOKRANJSKA HIŠA, HIS
- BELOKRANJSKE JEDI (POGAČA, PROSTA POVITICA, CVRTJE)
- ŠEGE IN NAVADE (JURJEVO, KRESOVANJE)
- NAREČJE

LANENO PLATNO

CENTER ŠOLSKIH IN
OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

- Postopek pridelave, predelave in obdelave lanu ter tkanje lanene niti v platno je zahteven in dolgotrajen postopek.

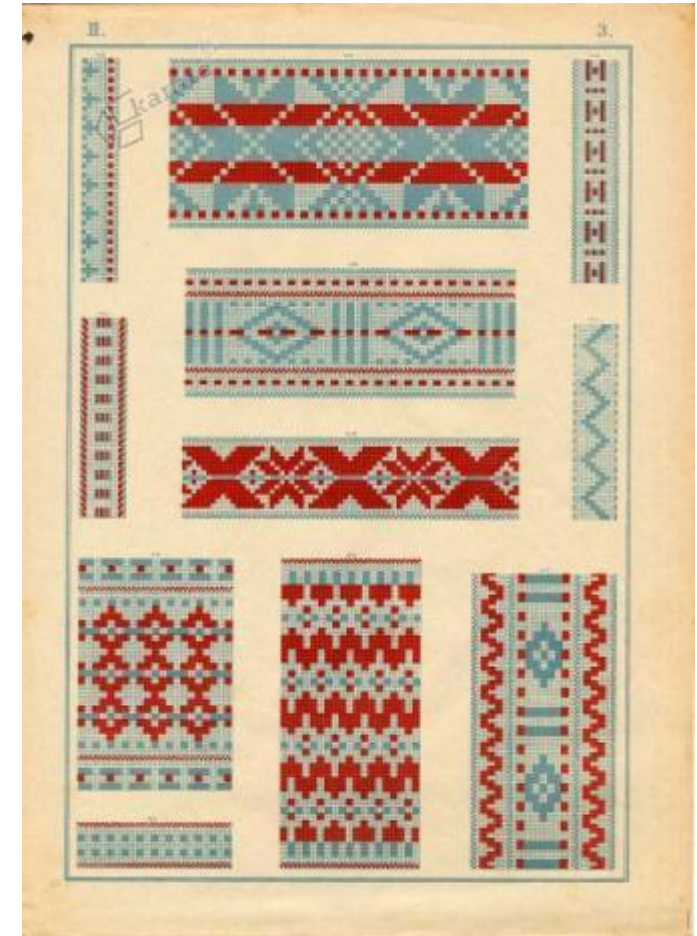

- Iz lanenega platna so izdelane **narodne noše** in **prti** ter **prtički** z **motivi belokranjskih vezenin**.

BELOKRANJSKE VEZENINE

ČENTER ŠOLSKIH IN
OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

NALOGA:

IZDELAJ **KNJIŽNO KAZALO** Z VZORCEM BELOKRANJSKIH VEZENIN

- Klikni na spodnjo povezavo in si oglej vzorce belokranjskih vezenin

https://www.google.si/search?q=BELOKRANJSKA+VEZENINA&sxsrf=ALeKk00nVtVGJ8JYc5uoPEnyGg4xrOfqJA:1586956626895&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi0gpSQwuroAhXv0qYKHeuYDzcQ_AUoAnoECA0QBA&biw=1362&bih=613

- Iz tršega papirja (odpadna kartonasta škatla) izreži pravokotnik dimenzije 5 cm x 15 cm;
- S svinčnikom zariši izbrani vzorec na kartonasti pravokotnik;
- Vzorec pobarvaj z rdečo ali modro barvico (flomastrom);
- Fotografijo izdelka pošlji učitelju na mms ali e –pošto.

LJUDSKA GLASBILA

CENTER ŠOLSKIH IN
OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

LONČENI BAS, PIŠČALI, ROG,...

Igranje na DIPLE, 1914

TAMBURICE;

brenkala; zvoke s strun zvabi glasbenik s trzanjem

bisernica (najmanjša, najvišji toni),
brač,
čelo tamburica
bugarija (največja, daje ritem),
berda ali bas

LEPA ANKA LEPA ANKA KOLO VODI,
LEPA ANKA KOLO VODI, KOLO VODI I GOVORI,
KOLO VODI I GOVORI: MILI BOŽE, AL SAM
LEPA, MILI ...
SAM DA SU MI ČRNE OČI, SAM ... ČRNE OČI I
OBRVI.
DAJ MI BRATE KONJA SVOJGA! DAJ ...
TRI BI GRADA PRESKOČILA, TRI ...

Cmo eno zapopevat
i zaplesat? Ajde,
čmo! Kero pa?
Poznate Lepo Anko?

NALOGA:

NAPRAVI SI GUDALO (LONČENI BAS).

Predstavitev glasbila

- Lončeni bas je bil nekoč razširjen po vsej Sloveniji. Zanj imamo različna imena (gudalo, bumbajs).
- Narejen je iz glinastega lonca, ki ima čez odprtino napet svinjski mehur za opno.
- V sredino opne na notranji strani je močno privezana paličico iz trstike.
- Mehur je napet in privezan na lonec.

Izdelava lončenega basa

- Za izdelavo potrebuješ:
 - večji plastičen lonček, balon, slamica.
- Naredi malo luknjico skozi balon in slamico potisni skozi njo. Balon oz. opno dobro napni čez lonec. (Nekdo naj ti pomaga.) Preširoke robove poreži in lončeni bas je izdelan.

Fotografijo izdelka pošlji učitelju na mms ali e –pošto.

BELOKRANJSKI PLESI, PESMI

ŠEGE IN NAVADE

Prošel je prošel, pisani vuzem,
Došel je došel, zeleni Juraj
Na zelenem konju,
Po zelenem polju.
Dónesel je, dónesel
Pedenj dugo travico,
Lakat dugo mladico.
Dajte mu, dajte!
Jurja darovajte!
Dajte mu pogače,
Da mu noge poskače!
Dajte mu vina,
Da mu ne bo zima!
Dajte mu pleče,
Da vam kaj ne reče!
Dajte mu rži,
Da se doma sprži!
Dajte mu jajec,
Da ga ne bo zajec!
Dajte mu hajde,
Kaj se doma najde!
Dajte mu žita, Da se doma pita!
Dajte mu groš, Da vam dojde još!
Dreta mi je u Ljubljani,
Šilo mi je u Metliki.
Dotle mi to zberemo,
Cokle si razderemo.
Ako kmalo ne dobijo daru, pa opomnijo gospodarja ali gospodinjo:
Haj, haj!
Bo li skoro kaj?

JURJEVO! TO JE PA MOJ DAN! KADI ME
MLADI VODIJO OD HIŠE DO HIŠE I
ŠPILAJO I POPEVAJO. I LJUDI NAM DAJU
JAJCE ILI NOVCE!

BELOKRANJSKA TRADICIONALNA HIŠA

TRADICIONALNI HISA, ZIDANICA

CENTER ŠOLSKIH IN
OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

BELOKRANJSKE PISANICE

Za Veliko noč
so jih punce
davale fantom
v dar.

Film: <https://www.youtube.com/watch?v=vpHbruz18CU>

POGAČA

POVITICA

NADEF

PEČENKA

CVRTJE

PEKA BELOKRANJSKE POGAČE

CENTER ŠOLSKIH IN
OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

Kada dojdú gosti,
dočeka se jih s
pogačo. Kako se
lepo lama!
Ispeci ju i ti.

Film: <https://www.youtube.com/watch?v=Q3roADWay8o>

NALOGA: PEKA POGAČE

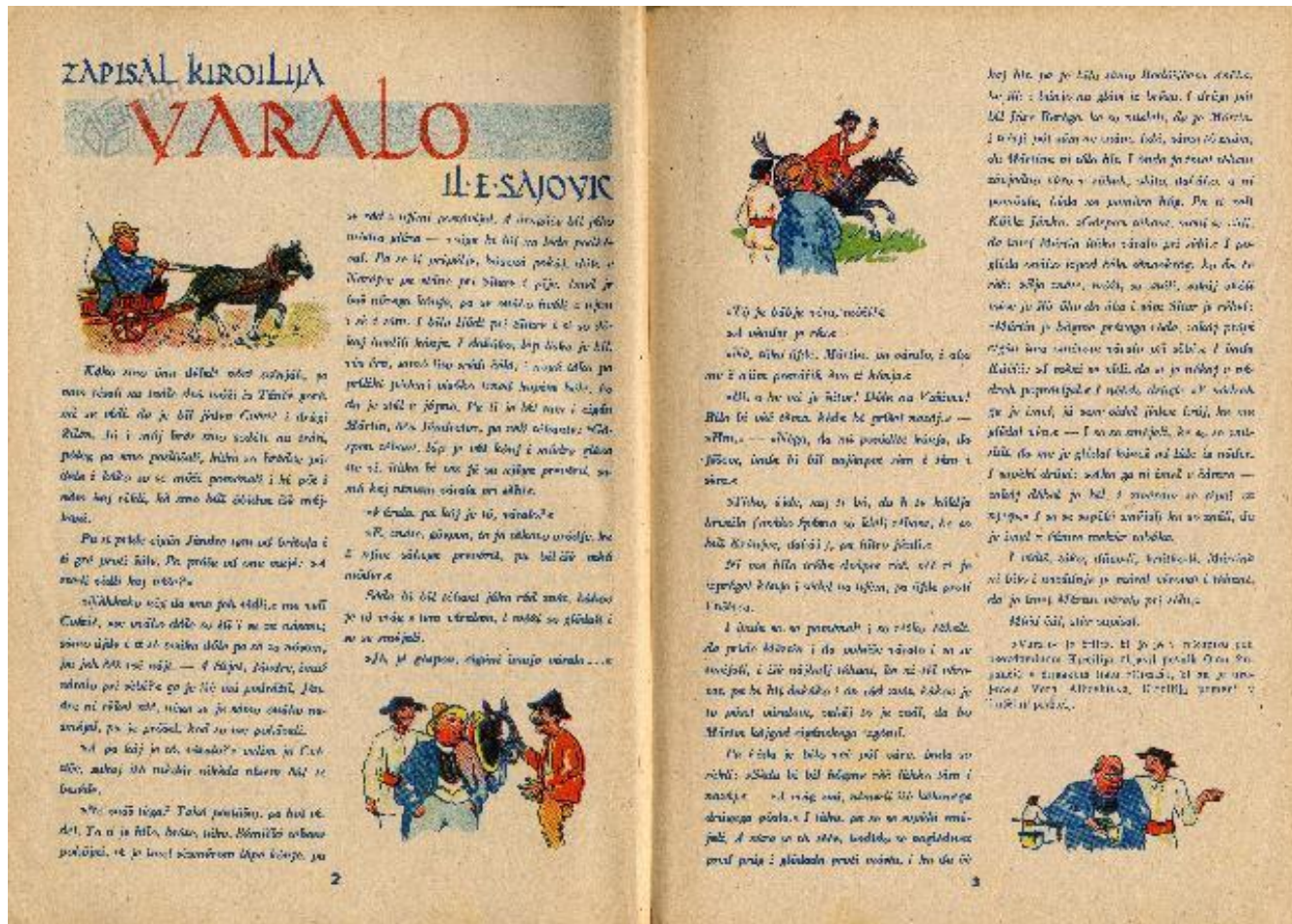
- *Oglej si video posnetek na prejšnjem diapozitivu.*
- S pomočjo starejše osebe se loti priprave in peke pogače.
- **RECEPT: Osnovne surovine za belokranjsko pogačo**
- 500 g pšenične bele moke,
- 3 dcl mlačne vode,
- 2 kavni žlički oz. 15 g soli,
- 20 g svežega kvasa ali 7 g suhega,
- pol kavne žličke oz. 6 g sladkorja,
- 1 jajce (stepeno jajce za premaz pogače),
- ščepec oz. 2 g cele kumine,
- ščepec oz. 7 g debelo zrnate morske soli.

Fotografijo izdelka pošlji učitelju na mms ali e –pošto.

Poslušaj

Nekaj narečnih izrazov, ki vam lahko pridejo prav, ko se odpravite čez Gorjance:

bádnjak– dan pred božičem; tudi panj, debelo poleno, ki na božični večer gori v peči

debeláča– koruza

hítati– metati

káratí– prepirati se, prerekati se

kólati– plesati kolo

praščína– koline

prek jutri– pojutrišnjem

proíti– (od)iti

tértje– vinograd

vsakoják– ves mogoči, najrazličnejši

Žunga – žoga

Fseglih – vseeno

Hojte – pridite

Fčeraĵ - včeraĵ

REKI IN PREGOVORI

- Bolje ikaj, nego nikaj.
- Kada pamet dojde, sreča projde.
- Kada se ena ovca striže, znajo i druge, kaj jih čeka.
- Ki gre s pametjo po svetu, daleko dojde.
- Ki prvi dojde, njemu devojka.
- Lep glas se čuje daleko, a grd još triput dalje.
- Navada je lahka, odvada teška.
- Ne daj vuku koze pasti.
- Ne praša se, kakov pes je, nego čij je.
- Nesreča gre zmirom okolu.
- Nezvanemu gostu je za vrati mesto.

**UPAM, DA STE SE NAUČLI KAJ
NOVEGA.**

**DOBRODOŠLI V BELI KRAJINI!
POIŠČITE ME IN SKUPAJ BOMO
ISKALI SKRITE KOTIČKE DEŽELICE NA
SONČNI STRANI GORJANCEV.**

